निर्यासः ४ पिच्छिलसारः ५ सुरसः ६ शाल्मलीवेष्टः ७ मोचसारः ८। अस्य गुणाः। कषायत्वम्। कफवातहरत्वम्। रसायनत्वम्। बलपुष्टिवर्णवीर्य्यप्रज्ञायुर्दृष्टिविद्धित्वम्। व्याधित्वञ्च। इति राजनिर्घण्टः॥ (यथा, सुश्रुते। उत्तरतन्त्रे। ४० अध्याये।
"तिलामोचरसो लोध्रं तथैव मधुकोत्पलम्।
कच्छरातिलकल्कञ्च योगाश्चत्वार एव तु॥
आचेन पयसा पेयाः सरक्ते मधुसंयुताः॥")

मोचा, स्त्री, (सुचति त्वचमिति। सुच्+अच्। टाप्।) शाल्मलिवृक्षः। (यथा,—
"शाल्मलिस्तु भवेन्मोचा पिच्छिला पूरणीति च।
रक्तपुष्पा स्थिरायुश्च कण्टकाढ्या च तूलिनी॥"
इति भावप्रकाशे पूर्व्वखण्डे प्रथमे भागे॥)
कदलीवृक्षः। इत्यमरः। २। ४। १३३॥ (यथास्याः पर्य्यायः।
"कदली वारणा मोचाम्बुसारांशुमतीफला॥"
इति भावप्रकाशस्य पूर्व्वखण्डे प्रथमे भागे॥)
नीलीवृक्षः। इति राजनिर्घण्टः॥

मोचाटः, पुं, क्षणाजीरः। रम्भास्थि। मलयोद्भवः। इति मेदिनी। टे, ५४॥

मोची, स्त्री, (सुचयते रोगो ययेति। सुच्+घञ्। ङीष्।) हिलमोचिका। इति रत्नमाला॥ (विवृतिरस्या हिलमोचिकाशब्दे ज्ञातव्या॥)

मोटकं, क्ली, (सुचयते सुमोक्रियते इति। सुट्+घञ्। ततः कन्।) पितृदानार्थद्विगुणसुमकुशत्रयम्। यथा। "इति द्विगुणसुमदर्भमोटकं पितृब्राह्मणवामपार्श्वे दद्यात्।" इति श्राद्धप्रयोगतत्त्वम्॥

मोटकी, स्त्री, (मोटक+ङीष्।) रागिणीविशेषः। इति हलायुधः॥

मोटनं, क्ली, (सुट्+ल्युट्।) चूर्णीकरणम्। आक्षेपः। इति सुटधात्वर्थदर्शनात्॥

मोटनः, पुं, (मोटतीति। सुट्+ल्युः।) वायुः। इति राजनिर्घण्टः॥

मोटनकं, क्ली, (मोटनेन कायतीति। कै+कः।) एकादशाक्षरच्छन्दोविशेषः। यथा,—
"स्याद्मोटनकं तजजाश्च लगौ॥"
"रङ्गे खलु मल्लकलाकुशल-
चाणूरमहाभटमोटनकम्।
यः केलिलवेन चकार स मे
संसाररिपुं प्रति मोटयतु॥"
इति छन्दोमञ्जरी॥

मोटा, स्त्री, (सुट्+अच्। टाप्।) बला। इति राजनिर्घण्टः॥

मोट्टायितं, क्ली, (सुट्+भावे घञ्। बाहुलकात् घञसुट्। ततो भ्वादित्वात् क्यङ्। ततो भावे क्तः।) स्त्रीणां स्वाभाविकदशविधालङ्कारान्तर्गतालङ्कारविशेषः। इति हेमचन्द्रः॥ तल्लक्षणं यथा, उज्ज्वलनीलमणिः॥
"कान्तस्मरणवार्त्तादौ हृदि तद्भावभावतः।
प्राकट्यमभिलाषस्य मोट्टायितमुदीर्य्यते॥"

मोदः, पुं, (सुद्+भावे घञ्।) हर्षः। इति शब्दरत्नावली॥ (यथा, ऋग्वेदे। ६।१३३।१२।
"यत्रानन्दाश्च मोदश्च मुदः प्रमुद आसते॥")

मोदकः, पुं, क्ली, (मोदयति बालादीनिति। मुद्+णिच्+ण्वुल्।) खाद्यविशेषः। इत्यमरः। ३। ५। ३३॥ मोया इति भाषा। अस्य दानमन्त्रो यथा,—
"मोदकं खाद्युसंयुक्तं शर्करादिविनिर्म्मितम्।
मया निवेदितं भक्त्या गृहाण परमेश्वरि!॥"
इति दुर्गोत्सवपद्धतिः॥
गुड़ः। यवासशर्करा। इति राजनिर्घण्टः॥ शर्करादिद्वारापक्वौषधविशेषः। अस्य पूर्णवीर्य्यं षण्मासं तिष्ठति। इति सुखबोधः॥ (यथा,—
"वटका अथ कथ्यन्ते तन्नाम गुटिका वटी।
मोदको वटिका पिण्डी गुड़ो वर्त्तिस्तथोच्यते॥
द्रवन्तु द्विगुणं देयं मोदकेषु भिषग्वरैः॥
द्रवं द्रवरूपद्रव्यं कर्षप्रमाणं तन्मात्रा बलं दृष्ट्वा प्रयुज्यते। बलमिति कालादेरप्युपलक्षणम्।"
इति भावप्रकाशस्य पूर्व्वखण्डे द्वितीये भागे॥)
हर्षके, त्रि। इति मेदिनी। के, १४१॥ (यथा, महाभारते। ७। ३५। ३८।
"हतारोहांश्छिन्नवरूथान् क्रथादगणमोदकान्॥")

मोदकः, पुं, (मोदयति मिष्टान्ननिर्म्माणेनेति। मुद्+णिच्+ण्वुल्।) वर्णसङ्करजातिविशेषः। मयरा इति भाषा। स च शूद्रायां क्षत्रियाज्जातः। इति स्मृतिः॥

मोदनं, क्ली, (मोदयतीति। मुद्+णिच्+ल्युः।) शिक्थकम्। इति राजनिर्घण्टः॥ (मुद्+भावे ल्युट्।) हर्षः। मुदधात्वर्थदर्शनात्॥ (हर्षजनके, त्रि। यथा, महाभारते। ६।२३।७६।
"वृकगृध्रशृगालानां तुमुले मोदनेऽहनि।
आसीद्बलक्षयो घोरस्तव पुत्रस्य पश्यतः॥")

मोदमोदिनी, स्त्री, (मोदात् मोदो महान् हर्षः सोऽस्या अस्तीति। मोदमोद+इनि। ङीप्।) जम्बूः। इति राजनिर्घण्टः॥

मोदयन्ती, स्त्री, (मोदयतीति। मुद्+णिच्+शतृ। ङीप्।) वनमल्लिका। काठमल्लिका इति भाषा॥ यथा,—
"मदयन्ती गन्धवती मोदयन्ती खरस्वरा।"
इति रत्नमाला॥
अपि च।
"तृणशून्या मोदयन्ती भूपदी मदयन्तिका॥"
इति शब्दरत्नावली॥
(यथा च सुश्रुते। २। २५।
"पिष्ट्वाथ सर्व्वं सह मोदयन्त्या
माराम्भसा बीजकसम्भवेन॥")

मोदा, स्त्री, (मोदयति गन्धेन तोषयतीति। मुद्+णिच्+अच्। टाप्।) अजमोदा। इति राजनिर्घण्टः॥

मोदाख्यः, पुं, (मोदमाख्याति रसपल्लवादिना विस्तारयतीति। आ+ख्या+कः।) आम्रवृक्षः। इति राजनिर्घण्टः॥

मोदाढ्या, स्त्री, (मोदेन आमोदगन्धेन आढ्या बहुला।) अजमोदा। इति राजनिर्घण्टः॥ मोदेन आढ्या। हर्षयुक्ता च॥

मोदितः, त्रि, (मोदो हर्षोऽस्यजातः। मोद+तारकादित्वात् इतच्।) हर्षयुक्तः। इति व्याकरणम्॥

मोदिनी, स्त्री, (मोदयति गन्धेनेति। मुद्+णिच्+णिनिः। ङीप्।) अजमोदा। मल्लिका। यूथिका। कस्तूरी। मदिरा। मल्लिकापुष्पविशेषः। तत्पर्य्यायः। वटपत्री २ कुमारिका ३ वृत्तमल्लिका ४। अस्या गुणाः। नेत्ररोगापहन्तृत्वम्। कटुत्वम्। उष्णत्वम्। व्रणघ्नत्वम्। गन्धबहुलत्वम्। आस्यजरोगनाशित्वञ्च। इति राजनिर्घण्टः॥ (हर्षदायके, त्रि। यथा, महाभारते। ६। ५६। ३३।
"वराश्वनरनागानां शरीरप्रभवा तदा।
परलोकार्थवसुखा गृध्रगोमायुमोदिनी॥")

मोरटं, क्ली, (मुर वेष्टने+"शकादिभ्योऽटन्।" उणा० ४। ८१। इति अटन्।) इक्षुमूलम्। अङ्कोठपुष्पम्॥ सप्तराजात् परक्षीरम्। इति मेदिनी। टे, ५४॥ (यथा, वैद्यकरत्नमालायाम्।
"परतो मोरटं विद्याद्ग्रासन्नं कफात्मकम्॥"
यथा च।
"नष्टदुग्धभवक्षीरं मोरटङ्क्षीणड़ोऽत्रवीत्।"
इति भावप्रकाशस्य पूर्व्वखण्डे द्वितीये भागे॥)

मोरटः, पुं, (मुर+अटन्।) लताप्रभेदः। चोरमोरटा इति भाषा। तत्पर्य्यायः। कर्णपुष्पः २ पीलुपत्रः ३ मधुस्रवः ४ घनमूलः ५ दीर्घमूलः ६ पुरुषः ७ क्षीरमोरटः ८। क्वचित् पुस्तके कर्णपुष्पस्थाने क्षीरपुष्प इति पीलुपत्रस्थाने पीलुपुत्र इति च पाठः॥ (तथास्य पर्य्यायान्तरम्।
"पीलुपर्णी घनरसो हस्तिपर्णी च मोरटः॥"
इति वैद्यकरत्नमालायाम्॥)
अस्य गुणाः। क्षीरबहुलत्वम्। मधुरत्वम्। कषायत्वम्। पित्तदाहज्वरनाशित्वम्। वृष्यत्वम्। बलविवर्द्धनत्वञ्च। इति राजनिर्घण्टः॥ (यथा, सुश्रुते। १। ४५ अध्याये।
"गुरुः किलाटोऽनिलहा पुंस्त्वनिद्राप्रदः स्मृतः।
मधुरौ दृंहणौ वृष्यौ तद्वत्पीयूषमोरटौ॥")

मोरटकं, क्ली, (मोरट+स्वार्थे कन्।) इक्षुमूलम्। इति राजनिर्घण्टः॥

मोरटा, स्त्री, (मोरट+टाप्।) मूर्व्वा। इत्यमरः। २। ४। ८३॥ (यथा, सुश्रुते। १। ३८ अः।
"वीरतरुसहचरद्वयदर्भवृक्षादनी गुन्द्रानलकुशकाशाश्मभेदकाग्निमन्थमोरटावसुकवसिरमल्लूक कुरुण्टकेन्दीवरकपोतवङ्काः॥" तथास्याः पर्य्यायो यथा,—